kleine vers niet minder dan zes woorden, die met een *g* beginnen, op elkaar: »*Gij* zijt *goed* en *geern vergevende* en van *groote goedertierenheid*«. Een rijke beschikking over bindende taalvormen, die zoo telkens toont, over wat rijke taalmacht onze Overzetters beschikten. Zelfs in het geheel buiten onzen kring staande maandschrift *de Gids* is nog onlangs op die ongemeene verdienste van onze Overzetters gewezen. Om in Gods ontfermingen veelzijdig de rijke eenheid der gedachte tot uitdrukking te brengen, is de woordkeus in dit boeiende vers dan ook zoo overgelukkig geweest: »Gij goed, geern vergevende, en groot van goedertierenheid«. Het is als een snoer van gelijke peerlen, die de rijke gedachten ontplooit en spreidt, en toch in eenheid vasthoudt.

Geen wonder dan ook, dat juist bij wat dit vers uit de Psalmen ons biedt, de drang hiervoor in de ziel van den Overzetter oprees.

Immers de gedachte die in dat »*geerne* vergevende" zich uitspreekt, staat zoo hoog. Er spreekt zich een zoo rijke Goddelijke majesteit in uit. Reeds dat *vergeven* zegt zooveel, als het zich van den Driemaal heiligen God toebeweegt naar een gevallen, zondig creatuur. Maar als 't nu niet alleen een *vergeven* wordt, een zoo ganschelijk vergeven, dat uw zonden als in de diepte der zee wegglippen, doch zoo er nu nog aan toe wordt gevoegd, dat die heilige God u, armen zondaar, *geerne* vergeeft, zoodat 't niet alleen bij God van harte gaat, maar zelfs heilige vreugde in 't hart van uw God doet trillen, dan spreekt zich hierin toch een ontferming uit, die u telkens opnieuw verrast, en u iets althans van de diepte van Gods barmhartigheden doet peilen.

Een gewaarwording die u uiteraard nog veel sterker aangrijpt, als ge bij het Kruis nederknielt.

Gods eigen lieve Zoon stervende aan het vloekhout om u den zoen te kunnen brengen. Uw Vader in de hemelen niet alleen zijn eengeboren Zoon *mensch* latende worden, om u te naderen, maar als mensch van de kribbe af onderworpen aan 't leed, dat de val in ons menschelijk leven deed uitvloeien, en dan dat leven van zelfvernietiging, gelijk Paulus het in Philipp. II teekent, besloten met den smaad, de smart en het ondergaan van den bitterste dood aan het Kruis, — o, 't gaat zoo diep, 't is als een geweld dat God zich zelven moest aandoen, om u af te helpen van uw doodelijk zondegif. En ook, niet alleen dit *vergeven*, maar dit »geerne vergevende," er spreekt zoo hooge orgeltoon van heilige genade uit, als ge dit woord uit 't hart van uw God in uw hart voelt ingaan.

God spaart u niet alleen. Hij ontzondigt u met hysop, dat ge als sneeuw zoo rein en zuiver voor zijn heilig oog verschijnt. En dit doet uw God niet half gedwongen, niet om, hoe dan ook, een eind aan uw ellende te maken. Neen, dit u vergeven doet uw God *geerne!*

Let nu op het *Onze Vader*.

In dat Onze Vader is 't alles saam, compact en wonderbaar, als in één machtig scheppingswoord saamgevat. In dat ééne korte bidsnoer ligt heel de waarheid, heel de Goddelijke leer, heel de zedewet, heel de strijd van 't geestelijk leven, heel de profetie van eindelooze heerlijkheid. Wie in dit Onze Vader in leeft, moge den beker van heil die er in geboden wordt, met nog zoo volle teugen indrinken, toch wordt het heilschap uit den beker nooit uitgeput.

Niet zoozeer voor het lichaam. Daarvoor alleen de sobere bede: »Ons dagelijksch brood geef ons heden!" maar de ziel bezit er alles in. Wie 't met zijn ziel bidt, en tot zich voelt nederdalen, wat zijn ziel er in atsmeekte, baadt zich, wat 't geestelijke aangaat, in weelde.

Mits 't gebeden wordt in heiligen ernst.

Zoo ook hier.

»Vergeef ons onze schulden«. En het antwoord van uw God op die bede is: *Geerne*. Maar let er nu op, wat er bij staat: »*Gelijk ik vergeef mijn schuldenaren*."

Als ge zelf niet vergeeft, ja, van harte vergeeft, moogt ge zelf niet om vergeving van uw eigen schuld bidden.

Die heilige graadmeter gaat altoos gelijkelijk op en neder. Wie zelf niet vergeeft, dien wordt ook niet vergeven. Wie slechts ten halve vergeeft, voelt ook zijn eigen schuld slechts ten deele van zijn ziel afglijden. En alleen wie gladaf, en ten volle, ja *geerne* den broeder vergeeft, gaat straks vrij uit voor zijn God.

Niet, let er wel op, alsof u de vergiffenis toekwam als loon voor uw eigen vergeven, maar omdat ge geen vergiffenis *kunt* indrinken, zoolang al wat boos of bitter jegens uw broeder leek, niet tot den laatsten rafel toe uit uw ziel is uitgetrokken.

Doch juist dit is waar 't zelfs in Christus Kerk onder de broederen zoo telkens aan hapert. Ook bij de zusteren, helaas, soms zelfs bij de zusteren nog meer, maar vanzelf zijn die in Schriftaal hier onder de broederen begrepen.

En wat merkt ge nu zoo gedurig.

Conflict, verschil van inzicht, strijd, twist, elkaar niet zetten kunnen, zich van elkaar vervreemden, en de één links, de ander rechts gaande, beiden met een angel in 't hart.

Dan volgt vaak vermaan van anderen, soms zelfs berisping van meerderen. Paulus *bestrafte* Petrus zelfs in Antiochie, omdat hij de beginselen verzaakte. En dan wordt 't onrustig in beider hart. 't Woelt tegen elkander in. Het wordt zoozals 't voor Gods heilig aanzijn niet wezen mag.

Daar krijgt men dan ook weet van. En komt dan de één en vraagt den ander: Vergeef me!, ja, dan komt er wel vergiffenis. De broederhand wordt weer geboden en gedrukt. Alleen maar, dan merkt men van achter zoo vaak, dat 't toch niet van heeler harte, en althans niet »*geerne* vergevende« is gewcest.

En hieraan nu juist kunt ge den rijkdom van Gods erbarmen afmeten.

Dat gij den broeder »van harte en geerne vergeeft« is niet meer dan billijk, want ook gij zelf naamt 't gif der zonde in uw zielsbloed op. Uzelf is zooveel te vergeven, bijna door een ieder die met u verkeert. Het is zoo hooge uitzondering, zoo er ook maar iemand in onze omgeving is, dien we niet wel verdriet aandeden. Gij kunt nooit vergeven, of ook u moet vergeven worden. Het zou daarom zoo natuurlijk zijn, zoo 't »*geerne* vergeven« bij u als vanzelf ging.

En als 't nu toch bij u hier gedurig aan hapert, en 't zoo zelden u overkomt, dat uw vergiffenis, die ge gaaft, uw hart jubelen deed van blijdschap, en ge hoort het omgekeerd, dat uw Vader in de hemelen, wiens heilige Naam op alle manier door u gekwetst en gekrenkt is, en die u niets schuldig is, uit louter goedheid en Goddelijk erbarmen, u niet enkel *vergeeft*, maar er *zelf* bijvoegt, dat Hij u *geerne* vergeeft, hoe kan 't dan anders dan een lofzang in uw ziel worden voor Gods wondere ontferming.

Doch rust dan ook niet, vóór ge als kind van uw God achter uw Herder aanwandelt, en ook zelf *geerne* een ieder vergeeft, die u op wat wijs ook bezeerd heeft, of zelfs gewond.

Dr. A. K.

Amsterdam, 8 October 1915.

De vraag, in hoeverre de oorlog, waarmede God Almachtig de volkeren van Europa bezocht heeft en die als een geeselroede in Zijn hand dient om de volkeren te tuchtigen, reeds geestelijke vrucht heeft gedragen, doordat het religieuse leven is verdiept, er verootmoediging kwam over de zonde en men terugkeerde naar God den Heere en Zijn Woord, — is niet zoo gemakkelijk te beantwoorden. Vooreerst omdat de getuigenissen desaangaande uit de verschillende landen, die in dezen oorlog betrokken zijn, volstrekt niet eenparig luiden, en waar de één hoog opgeeft van den gunstigen invloed, dien de oorlog op het religieuse leven heeft uitgeoefend, de ander even pertinent komt verklaren, dat van een verdieping van den levensernst nauwelijks iets valt te bespeuren. In de tweede plaats, omdat hierbij wel onderscheid moet gemaakt worden tusschen de volkeren, die aan dezen krijg deelnemen, daar het zeker niet aangaat hen, wat hun religieus leven betreft, allen over één kam te scheren. Een land als Engeland, waar de religie nog zulk een machtige factor in het volksleven is, staat zeker niet op één lijn met Frankrijk, waar de regeering er stelselmatig op uit was om het religieuze leven te onderdrukken, de groote massa van het volk zich van de Kerk had afgewend en een der Ministers openlijk dorst verklaren, dat de lichten aan den hemel waren uitgedoofd. Terwijl eindelijk evenzeer onderscheid dient te worden gemaakt tusschen de berichten, die men ontvangt omtrent het volksleven in de groote steden, waar men zich betrekkelijk veilig voelt en den oorlogsdruk minder ondervindt, en hetgeen men verneemt uit de kringen der soldaten, die op het slagveld het leven wagen voor het vaderland en waar het doodsgevaar waarin ze verkeeren, hen voor religieuze indrukken meer vatbaar doet zijn.

Wenden we nu in de eerste plaats het oog naar de Staatshoofden en Regeeringspersonen van de volkeren, die aan dezen strijd deelnemen, zoo heeft het in niet geringe mate de aandacht getrokken, vooral van de liberale pers, dat in hun publieke uitingen telkens een beroep werd gedaan op God den Heere, in wiens handen de beslissing over de zegepraal ligt, opdat Hij aan hun volk de overwinning zou schenken. Het bezwaar, dat zulk een inroepen van de hulpe Gods geen zin heeft, omdat God de Heere toch niet aan elk dezer volkeren de overwinning geven kan, laten we thans rusten, evenals we ook niet zullen antwoorden op de spottaal van het ongeloof, dat God gewoonlijk aan de zijde is van hen, die de sterkste legers hebben. Niet om het vraagstuk van de Godsregeering is het ons te doen, evenmin als om den invloed, dien het gebed op God den Heere uitoefent, maar om de beteekenis, die deze uitingen voor het religieuze leven van deze personen hebben. Nu kan zeer zeker de naam van God den Heere ook in dit opzicht ijdellijk gebruikt worden, en wanneer een Vorst, die geen ander doel heeft om zijn rijk uit te breiden en uit louter veroveringszucht zijn nabuur den oorlog verklaart, daarbij nog openlijk de hulpe Gods inroept, dan zou dit als een misbruiken van den naam des Heeren wel scherp moeten worden afgekeurd. Maar hiervan kan in dit geval toch geen sprake wezen. Hoe men ook oordeelen moge over de oorzaken, die tot dezen oorlog geleid hebben, en aan wie men de schuld van dezen jammer ook wijten moge, men zou onrecht aandoen aan de vorsten en volkeren, wanneer men niet aannam, dat zij te goeder trouw wanen voor het bestaan van hun rijken het zwaard uit de scheede hebben getrokken. Rusland meende den ondergang van het Servische broedervolk niet te kunnen gedoogen; Frankrijk was door verdrag verbonden om Rusland te helpen; Engeland beweerde de schending van België's neutraliteit niet straffeloos te kunnen aanzien; en Duitschland en Oostenrijk zijn even heilig overtuigd, dat ze zich alleen verweren tegen een complot der Entente-Mogendheden om hun landen te verdeelen en aan hun machtspositie in Europa voor goed een einde te maken. En ook al wat men verneemt omtrent het persoonlijk leven van den Keizer van Rusland, van den Koning van Engeland, van den grijzen Keizer van Oostenrijk en van den Keizer van Duitschland sluit elke gedachte buiten, alsof zij, na opzettelijk dezen oorlog gewild te hebben, nu als vrome huichelaars den naam van God misbruiken, om hun volk op te zwepen en op Hooger bijstand staat te doen maken. Veeleer spreekt in dat publiek aanroepen van den naam des Heeren zich het besef uit, niet alleen dat men overtuigd is het recht aan zijne zijde te hebben, maar nog veel meer, hoe men gevoelt, dat de beslissing in deze bange worsteling niet ligt bij hun legers, maar in de handen is van den Heere onzen God, die de volkeren vernedert en verhoogt, naar Zijn wil.

Zóó nu opgevat ligt er in dit publiek aanroepen van den naam des Heeren wel degelijk een getuigenis, dat door ons op prijs moet worden gesteld. Het liberalisme, dat jarenlang in de staatkunde van Europa den toon aangaf, achtte Godsvrucht en het aanroepen van den naam des Heeren uitnemend in de binnenkamer, maar wilde dien naam Gods op het publieke terrein niet meer dulden. Het scherpst heeft het liberalisme die opzet doorgezet in Frankrijk, waar geen crucifix in de rechtszaal meer geduld wordt, de naam van God in geen regeeringsstuk meer gebruikt wordt, en het »Dieu protège la France«: God bescherme Frankrijk, zelfs van de munt moest verwijderd worden. En al is in de andere landen van Europa de atheïseering van den Staat niet zoo ver doorgedrongen, het was toch uiterst zelden, dat in officieele regeeringstukken nog de naam van God werd genoemd of over Zijn hulp werd gesproken. Thans, nu de schrikkelijkste der oorlogen losbarstte, het bestaan der volkeren op het spel staat, de fundamenten van het volksleven worden geschokt, en niemand weet, wat uit den oorlogsbaaierd zal te voorschijn komen, treft het, hoe diezelfde naam van God, die schier vergeten scheen, plotseling weer genoemd wordt, en weer openlijk wordt beleden, dat de beslissing over het lot der volkeren in Zijn hand staat, en hulpe in dezen bangen nood bij Hem wordt gezocht.

De kinderen des Verbonds.

X.

Om het typisch-Gereformeerde van deze verbondsbeschouwing nog nader in het licht te stellen, is het niet voldoende uit de verschillende belijdenisschriften onzer Gereformeerde Kerken aan te toonen, dat deze verbondsopvatting metterdaad de eenparige belijdenis van al onze Gereformeerde Kerken zonder ééne uitzondering is geweest, maar dient er ook nog op gewezen, hoe onze Gereformeerde Kerken juist op dit punt in controvers zijn geweest, niet alleen gelijk men gewoonlijk meent met de Wederdoopers, die den kinderdoop verwierpen, maar evenzeer met de Roomsche en Luthersche Kerk, die wel den kinderdoop noodzakelijk achten, maar die noodzakelijkheid toch op geheel andere gronden hebben bepleit dan de Gereformeerde Kerk dit heeft gedaan. Juist door de scherpe controvers, die over dit punt met name met de Luthersche Kerk, gevoerd is geworden, kan de eigenaardige opvatting van de Gereformeerde Kerk nog duidelijker en scherper belijnd in het licht worden gesteld.

Slaan we daartoe eerst den Roomschen Catechismus op en vragen we, op welke gronden hier het goed recht van den kinderdoop verdedigd wordt, dan schijnt de overeenkomst met wat de Gereformeerde Kerk als grond voor den kinderdoop aanvoert, zeer groot te zijn. Er wordt hier in de eerste plaats op gewezen, dat de uitspraak van Christus, dat »iemand, die niet wedergeboren is uit water en Geest, toch niet kan ingaan in het Koninkrijk Gods", niet alleen geldt van de volwassenen, maar evenzeer van de kinderen, waarom ook zij den doop behooren te ontvangen, en dat de kinderdoop dan ook naar het eenparig getuigenis der Kerkvaders door de Kerk uit de traditie der Apostelen is overgenomen. Daarna wordt gewezen op het woord van Christus: »laat af van kinderen en verhindert ze niet tot Mij te komen, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen", en wordt herinnerd, hoe Christus hen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend heeft, waarna de onderwijzer vraagt, hoe het dan denkbaar zou wezen, dat Christus het sacrament van den doop en zijne genade aan de kinderen zou ontzegd hebben? Voorts wordt een beroep gedaan op het feit, dat de Apostel Paulus meermalen een geheel gezin gedoopt heeft, waaruit genoegzaam blijkt, dat ook de kinderen, die tot dat gezin behoorden, gedoopt moeten zijn. Vervolgens wordt gewezen op het bevel Gods, dat de besnijdenis, die een voorbeeld van den doop is, aan de kinderen ten achtsten dage moest bediend worden, en wordt gevraagd, of wanneer de besnijdenis, die met handen geschiedde en in de uittrekking van het lichaam des vleesches bestond, den kinderen van nut was, dit dan niet evenzeer het geval is met de besnijdenis van Christus, die niet met handen geschiedt, d. w. z. met den doop (Col. 2 : 11). De gewone argumenten dus, die ook van Gereformeerde zijde voor den kinderdoop worden aangevoerd. Zelfs geldt dit tot op zekere hoogte ook van het beroep, dat de Roomsche Catechismus ten slotte op Rom. 5 doet, waar staat, dat „indien door de misdaad van éénen de dood geheerscht heeft door dien éénen, veel meer degenen, die den overvloed der genade en de gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het leven heerschen zullen door dien éénen, namelijk Jezus Christus". Want als de Roomsche Catechismus hieruit afleidt, dat aangezien ook de kinderen door de zonde van Adam in het verderf en den dood zijn gestort, ze dus nog veel meer door Christus de genade en de rechtvaardigheid kunnen verkrijgen, opdat ze in het leven heerschen, dan is deze parallel tusschen Adam en Christus dezelfde, die ook in ons Doopsformulier wordt getrokken, wanneer gezegd wordt, dat evenals onze kinderen buiten hun weten in Adam de verdoemenis deelachtig zijn, ze zoo ook in Christus wederom tot genade worden aangenomen.

Maar hoe groot de overeenkomst schijnbaar is, toch is er tegelijk een principieel verschil. Dat de genade van Christus ook aan de kinderen toekomt en ze daarom gedoopt moeten worden, belijden beide de Roomsche en de Gereformeerde Kerk, maar het onderscheid bestaat daarin, dat volgens de Gereformeerde Kerk deze genade aan het kind des verbonds van zijne geboorte af geschonken is en daarom door den doop hem verzegeld moet worden, terwijl de Roomsche Kerk de mededeeling der genade eerst door het sacrament laat geschieden en deze genade zoozeer aan het sacrament bindt, dat het, althans voor een kind, onmogelijk is om zalig te worden zonder gedoopt te zijn. »Het doet er niet toe, zegt de Roomsche Catechismus, of de kinderen uit geloovige of ongeloovige ouders geboren zijn, ze worden geboren tot eeuwige ellende en verderf, tenzij ze door de genade van den doop wedergeboren worden." »Daarom, zoo zegt de Catechismus iets later, zal de schuld zoo ontzaggelijk zwaar zijn van hen, die den doop aan de kinderen onthouden hebben, aangezien er voor de kinderen geen andere weg is om zalig te worden dan door den doop«.

Ook de Luthersche Kerk, al mag ze dan niet zoo kras de genade binden aan het uitwendige teeken, dat ze alle ongedoopt stervende kinderen vóór verloren verklaart, neemt toch wel degelijk aan, dat de genade van de wedergeboorte eerst onder en door den doop wordt medegedeeld, en ze grondt evenals de Roomsche Kerk daarop de noodzakelijkheid van den kinderdoop. De grond voor den kinderdoop is volgens haar dus niet, dat de kinderen der gelooviger in het verbond Gods begrepen en geheiligd zijn krachtens de belofte Gods en daarom moeten gedoopt worden, maar juist omgekeerd, dat deze kinderen vóór den doop onheilig zijn en buiten het verbond Gods staan en eerst door den doop moeten wedergeboren en geheiligd worden. Zooals Luther zelfs het eens heel kras uitdrukte, toen hij zijn kind ten doop had gebracht: ik heb mijn kind, dat een heiden was, nu tot een Christen gemaakt.

Van de verbondsgedachte is dus noch bij de Roomsche noch bij de Luthersche Kerk sprake. Het doet er volgens deze Kerken zelfs niets toe af, of een kind uit geloovige of ongeloovige ouders geboren is, want gelijk de Luthersche theologen uitdrukkelijk zeiden: zoolang een kind ongedoopt is, staat het volkomen gelijk met een kind van Turken, Joden of heidenen. Bij den doop wordt daarom door deze Kerken ook niet gevraagd, of het te doopen kind uit Christenouders geboren is, want elk kind, al was het uit heidensche ouders geboren, kan en mag gedoopt worden. Op hun standpunt volkomen juist, want indien de doop het wonderbare middel is om een kind weder te baren en tot een kind Gods te maken, waarom zou men die genade dan aan eenig kind onthouden? Het: doop al wat in het doophuis binnengebracht wordt, is daarom in den grond niet Gereformeerd, maar Roomsch en Luthersch. Het is de practijk, die de Roomsche Kerk en Luthersche Kerk steeds hebben toegepast en die noodzakelijk uit haar doopsopvatting volgt.

Maar tegen deze opvatting heeft de Gereformeerde Kerk zich dan ook van meet af met alle kracht verzet, niet uit geringschatting van het door God verordende sacrament, maar omdat ze de genade Gods niet wilde binden aan een uiterlijk teeken, dat door den mensch bediend wordt en daarmede niet aan den mensch de beschikking wilde geven over de genade Gods. Daarom hielden de Gereformeerden tegenover de Roomsche en Luthersche Kerk staande, dat het sacrament niet een magisch middel is, om de genade *mede te deelen*, maar slechts een teeken en zegel om de *door God geschonkene genade* ons te verzegelen. Zoo immers ontving ook Abraham het teeken der besnijdenis, niet om hem de gerechtigheid des geloofs mede te deelen, maar, gelijk de Apostel Paulus zegt, tot een zegel van de gerechtigheid, die hij door het geloof reeds *bezat*. En evenzoo staat het met den doop, zooals uit het voorbeeld van Cornelius blijkt, die gedoopt werd, nadat hij den Heiligen Geest ontvangen had; de doop was voor hem niet het middel om den Heiligen Geest te ontvangen maar een zegel, dat hij den Heiligen Geest van God ontvangen had. Gods genade gaat voorop; het sacrament volgt om deze genade ons te verzegelen. De grond van den kinderdoop kan daarom niet wezen, dat door den doop de kinderen moeten worden geheiligd, maar is veeleer dat God de Heere krachtens Zijne belofte deze kinderen van moeders lijf af geheiligd heeft door Zijnen Geest, hen tot Zijne kinderen heeft aangenomen en de afwassching der zonden door Christus bloed hun heeft geschonken, en dat deze weldaden Gods hun daarom door den doop moeten beteekend en verzegeld worden.

Tweeërlei vloeide daaruit van zelf voort. Vooreerst, dat hierdoor eerst gebroken kon worden met de troostelooze leer van de Roomsche Kerk, dat de ongedoopte kinderen niet zalig kunnen worden. Het klinkt schier als een juichkreet, wanneer in de Gereformeerde Belijdenisschriften telkens gezegd wordt dat godzalige ouders aangaande de zaligheid hunner jonggestorven kinderen, al zijn ze niet gedoopt, niet te twijfelen behoeven, omdat de genade Gods niet aan het sacrament van den doop gebonden is. En in de tweede plaats, dat de doop dan ook niet aan alle kinderen zonder onderscheid mag bediend worden, maar alleen aan die kinderen, die krachtens de belofte Gods in het genadeverbond zijn opgenomen en daarom recht op den doop hebben, d. w. z. aan de kinderen der geloovigen. Ook daarop wordt in alle Gereformeerde belijdenisschriften nadruk gelegd om de ontheiliging van den doop te voorkomen. De doop komt alleen toe aan de kinderen des verbonds, maar niet aan de kinderen der ongeloovigen.

Het is derhalve niet juist, te beweren, dat deze verbondsbeschouwing, waarop voor de Gereformeerde Kerk het goed recht van den kinderdoop rust, door onze vaderen alleen zou geleerd zijn om tegenover de Wederdoopers den kinderdoop te verdedigen. Ze diende evenzeer om tegenover de Roomsche en Luthersche leer van de wedergeboorte door den doop, en de absolute noodzakelijkheid van den doop, de vrijmacht van Gods genade en het niet gebonden zijn der zaligheid aan eenig uiterlijk middel te handhaven. Niet alleen tegen de Wederdoopers, maar evenzeer tegen de Luthersche en Roomsche opvatting keert zich daarom onze Kerk, wanneer ze in de eerste doopsvraag aan de ouders vraagt, of zij gelooven dat »onze kinderen in Christus geheiligd *zijn* (op dit *zijn* valt hier alle nadruk) en *daarom* behooren gedoopt te wezen".

Dat dit metterdaad de bedoeling van de eerste doopvraag is, valt niet moeilijk te bewijzen. Men behoeft daarvoor slechts na te gaan welk een strijd juist over dit »geheiligd zijn van de kinderen« tusschen de Luthersche en Gereformeerde Kerk gevoerd is. De Lutherschen wilden van dit natuurlijke geheiligd zijn van de kinderen vóór den doop zelfs niets weten, en beweerden dat de Gereformeerde Kerk, door deze heiliging der kinderen te leeren, de noodzakelijkheid van den kinderdoop wegnam en de Wederdoopers in de kaart speelde. Immers, zoo zeiden ze, indien de kinderen reeds voor den doop geheiligd zijn, waartoe is de doop voor hen dan nog noodig? Daarom veroordeelt de Luthersche Kerk in haar Formula Concordiae uitdrukkelijk degenen, die leeren dat »de kinderen der Christenen, omdat ze uit Christelijke ouders geboren zijn, reeds vóór den doop heilig en kinderen Gods zijn, en dientengevolge den doop der kinderen niet hooghouden noch bevorderen". Dit laatste moge inzonderheid op de Wederdoopers slaan, maar de bedoeling is duidelijk genoeg om hiermede tegelijk de Gereformeerden te treffen.

Het was daarom dat Calvijn, toen de Nederlandsche vluchtelingen te Wezel in een oogenblik van zwakheid, ten einde aan de vervolgingszucht der Luthersche theologen te ontkomen en een veilige schuilplaats te Wezel te behouden, zich verleiden lieten om een soortgelijke belijdenis door de Luthersche theologen opgesteld te onderteekenen, zich zoo scherp hiertegen gekant heeft. »Wij zijn zeer verbaasd geweest, schrijft hij hun, van u te hooren, dat gij in de geloofsbelijdenis, die men van u eischt, niets vindt, dat rechtstreeks tegen Gods Woord zou ingaan, waaruit we zien, dat de vrees maar al te zeer uwe oogen verblind heeft. Want in het artikel van den doop worden met name veroordeeld, *die de kinderen van hun geboorte af geheiligd achten«*. Calvijn noemt het onderteekenen van die geloofsbelijdenis zelfs een zijdelingsche verloochening van *de waarheid Gods*, die ons kostbaarder zijn moet dan alle schuilplaatsen, ja dan ons eigen leven.

Veel kloeker en beslister dan deze zwakke broeders te Wezel stelden zich dan ook in later tijd de Gereformeerden te Bremen te weer tegenover deze Luthersche dwaling, toen zij hun geloofsbelijdenis opstelden. »Hoewel, zoo zeggen zij, enkelen in onzen tijd gansch onchristelijk durven disputeeren, dat er vóór den doop geen onderscheid is tusschen de kinderen van Christenen en Turken, maar dat alleen de doop grond en aanvang is van de zaligheid der kinderen, zoo bekennen en leeren wij daarentegen, op grond van Gods Woord, dat de kinderen der Christenen *van hun moederslijf af* geen Turken, Joden of heidenen, maar *Christenen* zijn, die tot de gemeenschap der Christelijke Kerk behooren en in het verbond Gods begrepen zijn. Door den doop ontvangen deze kinderen alleen de *verzegeling van het kindschap Gods* en worden ze alsdan door het rechte bondsteeken verzekerd van hunne inlijving in de Kerk. Anders, indien onze kinderen vóór den doop, evenals de kinderen der Turken, buiten het verbond Gods en de gemeenschap der Christelijke Kerk waren, zouden ze evenzoomin als deze kinderen aanspraak hebben op den doop. Alle ongedoopte kinderen van Christenen zouden dan sterven buiten het verbond Gods en de Christelijke ouders zouden elke hope aangaande deze kinderen missen". Natuurlijk werd daarmede niet ontkend de waarheid, die schuilt in het bekende zeggen: non nascimur, sed renascimur Christiani, d. w. z. wij worden niet als Christenen geboren, maar wedergeboren, maar de Bremensche theologen merken terecht op, dat de Gereformeerde Kerk ook nooit geleerd had, „dat de lichamelijke geboorte de kinderen tot Christenen maakte en zalig deed worden, maar dat dit geschiedt door de genadige *belofte Gods*, waarvan de doop het zegel is". En evenzeer wordt de bedenking der Lutherschen, dat de doop dan overbodig zou wezen, weerlegd door de opmerking, „dat de grond, waarom de kinderen het bondsteeken ontvangen en het kindschap Gods hun verzegeld wordt, juist is, dat zij tot het verbond Gods behooren, zooals ook Abraham het teeken der besnijdenis en Cornelius den doop ontvangen hebben, hoewel ze reeds van te voren door het geloof kinderen Gods waren". En na zoo de Gereformeerde leer uiteengezet en tegen alle misverstand gevrijwaard te hebben, wordt dan aan het slot nogmaals uitdrukkelijk de dwaalleer der Lutherschen verworpen, die leerden, dat »de Heilige Geest en de wedergeboorte aan het Sacrament van den Doop gebonden zijn; dat de kinderen daarom vóór den doop geen belofte van zaligheid hebben, en dat tusschen hen en de kinderen der Turken geen onderscheid zou wezen«.

Klaarder en duidelijker kan de tegenstelling tusschen de Luthersche en Gereformeerde leer wel niet geformuleerd worden, dan hier is geschied.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van Mejuffr. M. te Enkhuizen *f* 2.50.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.
Kootwijk.